

Janusz Christa - biografia i bibliografia

Janusz Christa to jeden z największych polskich twórców komiksu. Narysował ok. 4700 komiksowych pasków, 700 plansz i olbrzymią ilość ilustracji. Wydał ok. 40 albumów komiksowych w łącznym nakładzie 10 mln egzemplarzy. Stworzone przez niego serie

komiksowe **Kajko i Kokosz** oraz **Kajtek i Koko** od pokoleń cieszą się mianem kultowych, a ich bohaterowie znani są chyba wszystkim Polakom.

Christa urodził się 19 lipca 1934 roku w Wilnie, wówczas jeszcze polskim mieście na kresach wschodnich. W 1939 r. Wilno znalazło się pod okupacją radziecką, a w 1941 r. – niemiecką. Ojciec i dwaj starsi bracia małego Janusza wstąpili do Wileńskiego Okręgu AK. Po ponownym wkroczeniu Rosjan do Wilna cała rodzina – choć osobno – wyruszyła do Polski, by przez radzieckie więzienia i niemieckie obozy, leśne bazy żołnierzy wyklętych (bracia walczyli w oddziale Łupaszkii) i koszary Ludowego Wojska Polskiego trafić w końcu do Sopotu. Tu Janusz poszedł do szkoły i wstąpił do harcerstwa. Nigdy nie zdobył formalnego wykształcenia plastycznego. Pracę rozpoczął zaraz po małej maturze, którą zrobił w szkole handlowej. Początkowo miał się rozmaitych zajęć: był magazynierem, „normowszczykiem” i jazzowym perkusistą.

Jako rysownik zadebiutował w roku 1956 – niemal równocześnie w dwóch pismach – cykl jednostronicowych historyjek o dwóch chłopcach *Kuku i Rykuw* w magazynie „Przygoda” oraz całostronicowy komiks bez dymków *Opowieść o Armstrongu* i komiks *Rock and Roll* na łamach miesięcznika „Jazz”. Przez następne dwa lata mijał się od gazety do gazety, publikując, gdzie się dało komiksy o dzieciach, milicjantach, kowbojach, a nawet o Tarzanie. Chałturnicza tułaczka dobiegła

końca 15 września 1958, wraz z pierwszym paskiem o Kajtku-Majtku. Rozpoczęty w ten sposób cykl *Kajtek i Koko*,

a później *Kajko i Kokosz* zagościł w „Wieczorze Wybrzeża” na całe 17 lat, ukazując się dzień w dzień, za wyjątkiem niedziel. W międzyczasie rysownik eksternistycznie zdał dużą maturę w Technikum Ekonomicznym dla Pracujących. Współpracę z gdańską popołudniówką *Christa* przerwał w roku 1975, by wraz ze swoimi bohaterami przejść do „Świata Młodych”, a wkrótce potem do magazynu „Relax”. Przyniosło mu to ogólnopolską sławę, porównywalną jedynie z popularnością *Papcia Chmiela*. Niestety, w wieku zaledwie 55 lat *Christa* ze względu na stan zdrowia zakończył karierę albumem *Mirmil w opałach*. Potem tworzył już niewiele, głównie do szuflady. Na początku XXI wieku wydawnictwo Egmont Polska zaczęło wydawać tomy wszystkich jego komiksów w postaci kompletnych albumów. Ukazały się także edycja śląska *Szkoła latania (Szkoła furganio)* i kaszubska *Na wczasach (Na latowisku)* i edycja góralska *Wielkiego turnieju (Ogromniasto gońba)*.

Trzykrotnie podejmowano też próby ekranizacji komiksów *Janusza Christy*. Na przełomie lat 80. i 90. XX w. polski oddział amerykańskiego potentata kreskówkowego Hanna-Barbera wspólnie ze Studiem Filmów Rysunkowych w Bielsku-Białej podjął pierwszą próbę filmowej adaptacji przygód *Kajka i Kokosza*, która zakończyła się na etapie testów i wstępnych animacji, wiernych komiksowemu pierwowzorowi. Od 2001 r. trwały prace nad aktorską adaptacją *Kajka i Kokosza*, które zostały wstrzymane z powodu zbyt niskiego budżetu. 23 czerwca 2006 miała miejsce premiera 16-minutowego filmu *Kajko i Kokosz* w reżyserii Daniela Zduńczyka i Marcina Męczkowskiego, wyprodukowanego w studiu Virtual Magic, zrealizowanego techniką animacji komputerowej, na bazie jednego z wątków komiksu *Zamach na Milusia*. Historia ta została przedstawiona z punktu widzenia przyglądającej się mrówki, pokrywa się w dużej mierze z pierwowzorem i wypełniają ją zabawne scenki oraz żarty głównych bohaterów. Krytyka dotyka zwłaszcza *Kajka*, którego głos podkłada *Maciej Stuhr*. Nieprawidłowo oddając humor i odbierając postaci powagę, czyni ją niezbieźną charakterem w stosunku do pierwowzoru. Jednak nie zabrakło też pozytywnych opinii, bo film jest chwalony za oryginalną ścieżkę dźwiękową, zaś animacja momentami jest bardzo ciekawie wykonana. Całość oglądana nie przez pryzmat komiksu tworzy intrygującą i zwięzłą zapowiedź, która miała być zaledwie namiastką dużo większego projektu, wykonanego ze znacznie większym rozmachem. Niestety, do śmierci twórcy komiksu nie udało się go zrealizować.

Christa zmarł po ciężkiej chorobie 15 listopada 2008 r. w wieku 74 lat w Sopocie. Władze Sopotu planują utworzyć w mieście gród *Kajka i Kokosza*, by mogli stać się jednym z symbolów kurortu.

Najsłynniejsze komiksy Christy:

Kajtek i Koko – to opowieść sensacyjno-przygodowa, zgrabnie łącząca wątki kryminalne, sensacyjne, fantastyczne. Dwaj marynarze podróżują po całym świecie, ale też tropią czarne charaktery na terenie Polski. Spotykają piratów, dyktatorów, poszukiwaczy skarbów, szpiegów, szalonych wynalazców. Wszystko to podane w komediowy sposób, z dowcipami słapstickowymi i słownymi, ale też baczna satyryczną obserwacją ludzkich zachowań.

Album **Kajtek i Koko w kosmosie** to najdłuższa polska epepeja komiksowa. Komiks składający się, bagatela, z 1265 pasków! To tu zaprezentował Christa pełnię swych twórczych możliwości. Zachwyca ukształtowana już, elegancka kreska, dynamiczne kadrowanie, pełne szczegółów krajobrazy, projekty pojazdów kosmicznych, robotów i stworów z innych planet. Spory fragment komiksu dzieje się na planecie, na której poziom technologiczny zatrzymał się na poziomie ziemskiego średniowiecza. To zapowiedź stylu, który przyniesie Chrście ogólnopolską sławę. W maju 2018 r. ukaże się pierwszy z planowanych siedmiu tomów nowego POKOLOROWANEGO wydania przygód *Kajtka i Koka w kosmosie!*

Kajko i Kokosz – opowieść o przodkach Kajtka i Koka rozgrywająca się we wczesnym słowiańskim średniowieczu, grodzie Mirmiłowo, rządzonej przez marudnego Mirmiła. To Nibylandia, ale Christa podrzuca w tekście wiele wskazówek sytuujących ją na terenach polskich, w okresie jeszcze przedchrześcijańskim. Na przykład, do stolicy na turniej baranów przybywają turyści wzorowani na góralach, Kaszubach i Ślązakach, a w słynnej podróży na wczasy trafiają do Jomsborga (czyli pod dzisiejszy Szczecin). Oprócz tytułowych bohaterów Christa stworzył całą galerię charakterystycznych postaci – korpulentną i zdecydowaną żonę kasztelana, Lubawę; wrażliwego zbója Łamignata i jego

żonę, czarownicę Jagę; wędrownego rycerza-poetę Wita; wreszcie ekipę czarnych charakterów, krzyżakopodobnych zbójczy, z hersztem Krwawym Hegemonem, jego pomagierem Kapralem i fajtłapowatym Ofermą. Siłą serii – oprócz perfekcyjnej i bogatej warstwy plastycznej – była jakość opowieści. Wartka narracja, pełna humoru i przygód, z lekkimi aluzjami do PRLowskiej rzeczywistości za oknem („Następnego dnia przybył do grodu książęcy referent do spraw turystki i wypoczynku”), z elementami fantasty (np. smok Miluś). Christa perfekcyjnie wykorzystywał formułę komiksu baśniowego, tworząc dynamiczne fabuły, jednocześnie igrał z tą konwencją, autoparodiował ją, mrugając okiem do odbiorcy. Stworzył opowieść wielopoziomową, atrakcyjną dla dziecka, ale i dojrzałszemu czytelnikowi serwującą językowe i fabularne anegdoty.

Fragmenty z książki *Janusz Christa: wyznania spisane*

Komiksowe początki

Była wtedy taka gazeta „Sztandar Młodych”. Nikt tego nie czytał, bo to szmatławiec był, ale musieliśmy go kupować. I były imieniny Bieruta, czy urodziny, cholera wie. Na pierwszej stronie wydrukowali olbrzymie zdjęcie. Dawaj, kulfona mu namalowałem, usta, brew, w ogóle gęba taka – ślicznie.

A Tadzio, co siedział obok mnie, zrobił z niego Hitlera. To było łatwe: grzywkę mu domalował, wąsy, chociaż Bierut i tak miał wąsy. I nauczyciel zauważył, że Tadzio gryzmoli. Że Christa gryzmolił, to nic dziwnego, ale ten? „Chodź tu, Tadzio, co ty rysujesz?” A ten z całą naiwnością pokazał mi tę gazetę. Belfer – też durny – pokazał to klasie. Klasa ryknęła śmiechem. A ja myk-myk swoją gazetę schowałem. Jeszcze gorzej mogłoby być, ale mnie nie dorwał.

Za piętnaście minut było w szkole UB. Tadzio i mnie za tyłki do Gdyni, tam była Komenda Wojewódzka. I tam zaczęli rozpoznawać. UB-owcy byli przekonani, że to jest moja robota, bo w szkole im powiedzieli, że ja mam hopla na punkcie gryzmolenia. Ale Tadzio cały czas, zresztą uczciwie, mówił: „To ja rysowałem. Gdyby Christa rysował, zrobiłby to lepiej”. A oni na mnie – wiedzieli już, że mój brat Oldek służył u Łupaszki, potem się ujawniał, potem siedział. Na UB doskonale znali nazwisko Christa. Chcieli mnie na siłę wrobić. Tadzio się przyznał i dostał równo rok poprawczaka. A ja tylko w mordę dostałem.

Przygoda (1957–1958)

Żeby się dostać do „Przygody” napisałem do nich list i podałem się za starego reemigranta ze Szwecji, który tam rysował komiksy. A ja miałem wtedy 23 lata. Najpierw wysłałem im plansze czarno-białe, ale jak zażyczyli sobie kolorów, była wielka draka. Wtedy się robiło każdy kolor osobno, na oddzielnych planszach. Ja nie miałem zielonego pojęcia o co w tym chodziło.

– No więc niech pan przyjedzie do nas, zapłacimy za bilet, za hotel.

Kurczę, jak zobaczą moją gębę, to się zorientują, że z tą reemigracją to wielka lipa. No, ale już zdążyli chyba dwa odcinki wydrukować i podobno, nie chwając się, spodobały się. Kiedy wszystko się wydało, to się tylko obśmiali i przyjęli za dobrą monetę:

– Ma pan talent, dobra jest. Niech pan ciągnie dalej.

Bibliografia skrócona:

Komiksy z cyklu *Kajtek i Koko*

Paski:

- *Latający Holender* – 1958
- *Profesor Kosmosik i Marsjanie* – 1958–1959
- *Czarny rycerz* – 1959–1960
- *Utracony skarb* – 1960
- *Franek! Kajtek!* – Tygodnik Morski 1960
- *Na morze* – 1961
- *Poszukiwany Zyg-Zak* – 1961
- *Wybory do rad narodowych* – 1961
- *Dni Gdańska* – 1961
- *Kajtek, Koko i piraci* – 1961–1962
- *Opowiadanie Koka* – 1962–1963
- *W krainie baśni* – 1963–1964
- *Na tropach pitekantropa* – 1964–1965
- *Kajtek i Koko na wakacjach* – 1965
- *Opowieść Koka* – 1965–1966
- *Śladem białego wilka* – 1966–1967
- *Jubileusz 10-lecia „Wieczoru Wybrzeża”* 1967
- *Zwariowana wyspa* – 1967
- *Londyński kryminał* – 1967–1968
- *Kajtek i Koko w kosmosie* – 1968–1972
- *Opowieści Koka* – 1993

Albumy:

- *Kajtek i Koko w kosmosie* – Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne 1974
- *Śladem białego wilka* – KAW 1989
- *Duch bunkra* – KAW 1989
- *Chybiony strzał* – KAW 1990
- *Zwariowana wyspa* (2 tomy) – Zespół 1990
- *Londyński kryminał* (2 tomy) – Zespół 1990
- *Pojedynek z Abrą* – Adarex 1991
- *Zabłąkana rakietą* – Adarex 1991
- *Twierdza tyrana* – Adarex 1991
- *Kosmiczni piraci* – Wojtek-press 1992
- *Kajtek i Koko w kosmosie* – Egmont Polska 2001
- *Kajtek i Koko na tropach pitekantropa* – Egmont Polska 2001
- *Kajtek, Koko i inni* – Egmont Polska 2004
- *Kajtek i Koko w Londynie* – Egmont Polska 2005
- *Kajtek i Koko – Profesor Kosmosik* – Egmont Polska 2006
- *Kajtek i Koko – Śladem białego wilka* – Egmont Polska 2007
- *Kajtek i Koko – Poszukiwany Zyg-Zak* – Egmont Polska 2009

Komiksy z cyklu *Kajko i Kokosz*

- *Złoty puchar* (1985; 2 części; w wersji „Wieczoru Wybrzeża” pt. *Złote prosię*)
- *Szranki i konkury* (1985; 2 części)
- *Woje Mirmiła* (1988; c.d. w *Rozprawie z Dajmiechem*)
- *Rozprawa z Dajmiechem* (1987; c.d. *Wojów Mirmiła*)

- *Pasowanie* (1993; w magazynie *Super Boom* nr 4/93 i zbiorze komiksów *Urodziny Milusia* wyd. Egmont 2004)
- *Szkoła latania* (1975; początkowo w „Świecie Młodych”; edycja śląska pt. *Szkoła furganio*)
- *Wielki turniej* (1975; edycja góralska pt. *Ogromniasto gońba*)
- *Na wczasach* (1983; edycja kaszubska pt. *Na latowiskù*)
- *Zamach na Milusia* (1977; 1989 – wydanie rozszerzone)
- *Profesor Stokrotek* (1988; w zbiorach komiksów: *Wygnaniec* i *Urodziny Milusia* wyd. Egmont 2004)
- *Urodziny Milusia* (1986; w zbiorach komiksów: *Fortuna Amelii* i *Urodziny Milusia* wyd. Egmont 2004)
- *Łażnia* (1986; w zbiorach komiksów: *Fortuna Amelii* i *Urodziny Milusia* wyd. Egmont 2004)
- *Koncert Kaprała* (1987; w zbiorach komiksów: *Bambi* i *Urodziny Milusia* wyd. Egmont 2004)
- *Skarby Mirmiła* (1980)
- *Cudowny lek* (1984)
- *Festiwal czarownic* (1988)
- *Dzień Śmiechały* (1984)
- *Srebrny denar* (w zbiorze komiksów: *Urodziny Milusia* wyd. Egmont 2004)
- *W krainie borostworów* (1987; też jako dodatek do gry komputerowej *Kajko i Kokosz*)
- *Mirmił w opałach* (1990)

Albumy z cyklu *Gucek i Roch*

- *Tajemniczy rejs* (wyd. 1 – 1986, wyd. 2 – 1988)
- *Kurs na Półwysep Jork* (wyd. 1 – 1986, wyd. 2 – 1988)

Inne prace:

W magazynie „Jazz”

- *Rock and Roll*, „Jazz” 2/57
- *Opowieść o Armstrongu*, „Jazz” 3/57-9/57, 8 odcinków
- *Kuku-Ryku*, „Przygoda” 5/57-26/58, 11 odcinków A3 (tekst: A. i M. Kulmryk w 2 spośród 11 odc.)

W magazynie komiksowym „Relax”

- *Bajki dla dorosłych*, „Relax” 4/76-8/76, 4 odcinki
- *Kajko i Kokosz*, „Relax” 76–77 pierwsze odcinki cyklu

W gazecie „Wieczór Wybrzeża”

- *Kichaś*, „Wieczór Wybrzeża” 16.3.1957, (komiks niemy)
- *Jack O'Key*, „Wieczór Wybrzeża” 13.6.58–26.07.58, 4 odcinki
- *Wesołych Świąt*, „Wieczór Wybrzeża” 24.12.60, 1 odcinek A3
- *Detektyw Trop*, „Wieczór Wybrzeża” 24.12.60–1.04.61, 6 odcinków o różnych formatach (A5)

W gazecie „Głos Wybrzeża”

- *Skarby starego zamczyska*, „Głos Wybrzeża” 08.02.58-22.03.58, (komiks realistyczny, tekst: Tadeusz Rafałowski) 6 odcinków

W gazecie „Nowa Wieś”

- *Korak syn Tarzana*, „Nowa Wieś” 22/58-35/58 (komiks realistyczny bez dymków, autor tekstu nieznanym) 14 odcinków

Ilustracje książek

- Józef Borysewicz: *Przygoda w Gibraltarze*, Wydawnictwo Morskie 1959 (ilustracje realistyczne)
- Tadeusz Szczygielski: *Żeglarskie dzieje*, Wydawnictwo Morskie 1959 (ilustracje realistyczne)
- Eugenia Kobylińska-Masiejewska: *Jak I b odkryła Nowy Ląd*, Wydawnictwo Morskie 1960 (ilustracje realistyczne)

Więcej ciekawych informacji o Chrście i jego twórczości znajduje się na

blogu: **NA PŁASTERKI !!!**